

Vai, ražojot saules enerģiju, mājsaimniecības Latvijā veic saimniecisko darbību PVN likuma izpratnē? 1/21/22

PwC partnere un nodokļu nodaļas vadītāja
Ilze Rauza

PwC nodokļu nodaļas vecākā konsultante
Kristīne Skrastiņa

Laikā, kad ikdienas dzīves dārdzības līmenis ar katru dienu paaugstinās, par prioritāti izvirzīt vajadzību samazināt oglekļa emisijas apmērus iedzīvotājam nav viegli. Nodokļu politika ir viens no instrumentiem, kuri var ietekmēt mūsu lēmumus. Tādēļ ir ļoti svarīgi izstrādāt ilgtermiņa nodokļu stratēģiju, kas veicinātu mūsu ikdienas paradumu maiņu un pāreju uz zaļo enerģiju.

ES dalībvalstīs saules enerģijas paneļu piegādēm privātiem mājokļiem un sabiedriskām ēkām var ieviest pat īpaši samazināto PVN likmi (līdz 0%, neierobežojot šo preču piegādātāju tiesības atskaitīt priekšnodokli). Samazināto PVN likmi var ieviest arī elektroenerģijai, centralizētajai siltumapgādei un aukstumapgādei, noteiktas biogāzes piegādei, kā arī noteiktu ļoti efektīvu zemu emisiju siltumapgādes sistēmu piegādei un uzstādīšanai. Jārēķinās, ka līdz 2030. gada 1. janvārim Latvijai būs jāatsakās no samazinātās PVN likmes piemērošanas tādu kokmateriālu piegādēm, kurus izmanto kā malku.

Ar kādiem nodokļu riskiem, uzstādot savās mājās saules enerģijas paneļus, saskaramies jau šobrīd, par to sīkāk rakstā.

EST nostāja jautājumā par elektroenerģijas piegādi tīklam

Mājsaimniecības, kas uzstādījušas saules enerģijas paneļus (arī vēja ģeneratorus) savām vajadzībām, periodā, kad enerģijas tiek saražots vairāk, nekā mājās darbojošās elektroierīces tajā momentā patērē, lielākoties enerģiju neuzkrāj akumulatoros, bet tā automātiski tiek nodota kopējā elektropārvades tīklā. Kopējo tīklā nodoto elektroenerģijas apjomu vēlāk var izmantot atkal. Katrā valstī šī sistēma tiek veidota atšķirīgi, kam, iespējams arī ir atšķirīgas nodokļu sekas.

Būtisks jautājums – vai, nododot enerģiju elektropārvades tīklā, mājsaimniecības veic saimniecisko darbību? VID nav publiski paudis savu viedokli šajā jautājumā.

Turpretī Eiropas Savienības Tiesa (EST) ir izskatījusi jautājumu, vai personas veikta elektroenerģijas piegāde kopējam tīklam ir uzskatāma par saimniecisku darbību PVN vajadzībām.

Situācijas apraksts

2005. gadā T. Fuchs uz savas dzīvojamās mājas jumta uzstādīja saules enerģijas paneļus (iekārta daļēji tika apmaksāta, saņemot subsīdiju), kas bija pievienotas tīklam. Tā kā iekārtai nebija uzglabāšanas iespējas, visa saražotā elektroenerģija tika piegādāta tīklam, savukārt mājsaimniecībai nepieciešamā elektroenerģija tika atpirkta par tādu pašu cenu, par kādu tā tika piegādāta. T. Fuchs patērētās elektroenerģijas apjoms bija lielāks nekā paša saražotā un piegādātā elektroenerģija. T. Fuchs bija reģistrējies kā PVN maksātājs, tādēļ tīklam nodotajai elektroenerģijai tika piemērots PVN, un T. Fuchs lūdza viņam atmaksāt samaksāto PVN par iekārtas iegādi. Austrijas nodokļu administrācija pārmaksu atteica,

norādot, ka T. Fuchs neveic saimniecisku darbību. Strīds nonāca EST.

EST norādīja, ka par nodokļa maksātāju uzskata ikvienu personu, kura patstāvīgi jebkurā vietā veic saimniecisku darbību neatkarīgi no tās mērķa un rezultāta. Saimnieciskā darbība aptver visas ražotāju, tirgotāju un pakalpojumu sniedzēju darbības, tostarp ilglaicīgu materiālā vai nemateriālā īpašuma izmantošanu, lai gūtu no tā ienākumus. Tiesa atzina, ka fotoelementu iekārtas izmantošana jāuzskata par tādu, uz kuru ir attiecināms jēdziens “saimnieciska darbība”, ja to ilglaicīgi izmanto ienākumu gūšanas nolūkā.

Tiesas ieskatā:

- Ar jēdzienu “ienākumi” jāsaprot atlīdzība, kas saņemta par veiktu darbību. Fotoelementu iekārtas saražotā elektroenerģija tika piegādāta tīklam pret atlīdzību, tātad šī iekārta tiek izmantota ienākumu gūšanai.
- Fotoelementu iekārtu izmantot bija paredzēts ilgstoši un pastāvīgi, nevis tikai dažreiz.
- Nav nozīmes tam, vai šī izmantošana tiek veikta peļņas nolūkā vai nē.
- Nav nozīmes tam, ka iekārtas saražotās elektroenerģijas daudzums ir mazāks, nekā to izmantoja mājsaimniecības vajadzībām (elektroenerģijas piegāde un iegāde jāvērtē kā neatkarīgas darbības).

Tātad bija izpildīti nosacījumi, lai uz šo darbību attiektos jēdziens “saimnieciska darbība” un personu atzītu par nodokļa maksātāju.

Latvijā mājsaimniecības neveic saimniecisko darbību PVN likuma izpratnē

Latvijā izmanto citādu sistēmu attiecībā uz mājsaimniecībām, kuras ražo elektroenerģiju savām vajadzībām no atjaunīgajiem energoresursiem. Ja tīklā nodoto kWh ir vairāk nekā patērēto, tad pārpalikumu pārnes uz nākamo mēnesi; ja patērēts vairāk nekā tīklā nodoto kWh apjoms, tad izmanto iepriekšējā periodā uzkrātās kWh vai arī no tīkla ņem papildu elektroenerģijas apjomu. Tīklā nodotā elektrība jāizmanto viena gada ietvaros, kas ilgst no 1. aprīļa līdz nākamā gada 31. martam. Sākoties jaunam norēķinu gadam, visi uzkrājumi tiek dzēsti. Par mājsaimniecības saražoto un uzreiz patērēto elektrību nav jāmaksā. Ja elektrību nodod tīklā un izmanto vēlāk, jāmaksā pārvades un sadales pakalpojuma maksa, kā arī OIK fiksētā daļa (atbilstoši jaudai), bet par to elektrības daļu, kuru ņem no kopējā tīkla papildus pašu saražotajai, jāmaksā pilna maksa (par elektrību, pārvades un sadales sistēmas pakalpojumiem un OIK).

Tātad Latvijas modelī mājsaimniecības nepārdod elektroenerģiju tīkla operatoram, bet gan tikai to uzkrāj, maksājot par pārvades un sadales pakalpojumu. Vai varam uzskatīt, ka šādā situācijā mājsaimniecības, kas savām vajadzībām ražo elektroenerģiju, veic saimniecisko darbību? Mūsuprāt, nav konstatējama darījumu veikšana par atlīdzību. Latvijas mājsaimniecības, kas saražo elektroenerģiju, izmantojot saules paneļus vai vēja ģeneratorus, un nodod to sadales operatoram, neveic saimniecisko darbību [PVN likuma](#) izpratnē.